

MINISTERUL CULTURII ȘI
IDENTITĂȚII NAȚIONALE

RAPORT de inventariere și analiză legislație
Formarea profesională în domeniul protejării patrimoniului cultural

Numele și prenumele autorului: Ionică Pîrvu

Data predării raportului: 5 noiembrie 2019

TITLUL II – DISPOZIȚII GENERALE

CAPITOLUL 2 – Evidența patrimoniului cultural și inventarele naționale

Secțiunea 4. Registrele persoanelor atestate în domeniile patrimoniului cultural național

GENERALITĂȚI

Existența patrimoniului cultural, cel puțin în contemporaneitate, nu poate fi desprinsă de participarea și implicarea specialiștilor, cei care permit o abordare științifică a vestigiilor trecutului și naturii. Care sunt acești specialiști și cum se raportează aceștia la societate, în general, și la contextul mai restrâns al altor specializări, sunt întrebări care preocupă continuu domeniul patrimoniului cultural.

În primul rând, trebuie observat că cei care au ca principal obiect de activitate unul dintre subdomeniile socio-economice ale patrimoniului cultural nu au căpătat identitate ocupațională decât în contextul identificării și individualizării altor ocupații. În al doilea rând, identificarea și identitatea unei ocupații asociate patrimoniului cultural sunt aspecte subiective și relative. Nu întotdeauna se regăsește o corelație foarte strânsă între denumirea unei ocupații și conținutul muncii pe care o realizează cel care are această ocupație. Un bun exemplu în acest sens este ocupația „muzeograf”, care tinde să devină o ocupație care acoperă funcția „muzeograf”, iar ocupanții funcțiilor desfășoară numeroase activități, unele dintre acestea puțin concordante cu conținutul standardului ocupațional asociat (de pildă, muzeografi care sunt, în realitate, fotografi sau specialiști PR). Nu în cele din urmă, există ocupații *sui-generis*, care nu se regăsesc nici în Clasificarea Ocupațiilor din România și nici în listele de funcții din sistemul de salarizare al instituțiilor publice. Un bun exemplu în acest sens, este expertul acreditat, menționat în Legea nr. 182/2000.

Apariția unei ocupații nu este, în mod necesar, izvorâtă din apariția unei activități sau a unui set de activități, fiind, de multe ori, rezultatul unei inițiative sau decizii de altă natură. În același timp, terminologia în acest domeniu este destul de complicată. Astfel, conform Ordinului ministrului muncii, familiei și protecției sociale și al președintelui Institutului Național de Statistică nr. 1832/856/2011 pentru aprobarea Clasificării Ocupațiilor din România (COR)¹ distingem între:

- Ocupație - activitatea utilă, aducătoare de venit (în bani sau natură), pe care o desfășoară o persoană în mod obișnuit, într-o unitate economico-socială și care constituie pentru aceasta sursă de existență. Ocupația este, deci, proprie persoanelor active, care practică o activitate recunoscută de societate ca utilă pentru sine și semenii săi. Ocupația unei persoane poate fi exprimată prin: funcția sau meseria exercitată de aceasta.

- Funcție - activitatea desfășurată de o persoană într-o ierarhie funcțională de conducere sau execuție.

1

<http://www.dscllex.ro/ocupatii/cor1.htm> (Accesat: 1 noiembrie 2019).

- Meserie - complexul de cunoștințe obținute prin școlarizare și prin practică, necesare pentru executarea anumitor operații de transformare și prelucrare a obiectelor muncii, sau pentru prestarea anumitor servicii.

- Profesie - specialitatea (calificarea) obținută prin studii, iar ocupația este specialitatea (calificarea) exercitată efectiv la locul de muncă.

În contextul patrimoniului cultural, putem înțelege diferența dintre ocupație și profesie, referindu-ne la unii dintre specialiștii care își desfășoară activitatea în muzee. Astfel, muzeograf reprezintă, în general, o ocupație, în timp ce biolog sau inginer aeronave sunt profesii (deși există situații în care au existat specializări universitare care au oferit accesul la profesia muzeograf). Pe de altă parte, în spectrul ocupațiilor legate de patrimoniul cultural, putem găsi termenul arheolog care desemnează, în egală măsură o ocupație și o profesie. O situație specială este în cazul conservatorului care este o ocupație, fără a fi și profesie, având în vedere că accesul la denumitorul ocupațional este posibil doar prin intermediul formării profesionale, în afara sistemului educațional academic (clasic) (deși, și în acest caz, a existat situația unor specializări universitare ai căror absolvenți sunt conservatori opere de artă). Nu în cele din urmă, termenii „ocupație” și „profesie” regăsesc un puternic nivel de sinonimie cu termenul „meserie”, deși cel din urmă are o conotație ușor ironică, care conduce la relaționarea cu persoanele fără studii superioare. Din punct de vedere strict juridic, și arhitect și zidar desemnează meserii, iar „meseriaș” este oricare lucrător din cadrul celor două ocupații care dețin atât vaste cunoștințe teoretice, cât și solide deprinderi practice.

În ceea ce privește termenul „funcție”, acesta ar trebui înțeles ca un instrument de facilitare a corelației dintre ocupații/profesii și operaționalizarea în contextul relațiilor de muncă. Din această perspectivă, „funcția” poate fi privită ca un cel mai mic numitor comun pentru mai multe ocupații/profesii care, din punct de vedere al salarizării, se plasează pe același nivel, fiind echivalente în etalon monetar (cu nuanțele impuse de legislația salarizării, pe grade profesionale sau loc de muncă). De exemplu, funcția „expert” poate să facă referire la un jurist, la un arheolog sau la un arhitect. Prin urmare, valoarea funcției apare mai ales în cazul sistemelor organizaționale ample, care cuprind foarte mulți salariați, iar folosirea denumirii ocupațiilor/profesiilor se poate dovedi complicată și laborioasă. În acest context, devin importante conținuturile descriptive ale funcțiilor, care să reflecte ocupațiile/profesiile. Pe de altă parte, trebuie observat că există anumite deficiențe în utilizarea „funcției” și a „ocupației” sau „profesiei”.

Astfel, deși un contract individual de muncă se încheie în considerarea unei ocupații, fiind obligatorie menționarea codului COR al ocupației, în sistemul public, salarizarea se realizează din perspectiva funcției pe care o ocupă o persoană. În plus, organizațiile de drept privat nu sunt obligate să utilizeze denumirile utilizate pentru angajarea și salarizarea din sistemul public. În acest context, este necesară o clarificare a sistemului de salarizare pentru domeniul culturii și al patrimoniului cultural, în special, astfel încât utilizarea denumirilor din COR să fie utilizată corect în ceea ce privește relațiile de muncă din sistemul public.

Un aspect important al discuției referitoare la ocupații/profesii se referă la faptul că o ocupație „există” numai în măsura în care aceasta face parte din COR. Aceasta înseamnă că, înainte de orice, lista COR trebuie completată, prin includerea unei noi ocupații, modificarea denumirii uneia existente sau eliminarea unei ocupații. Pe de altă parte, există situații în care se realizează diferite forme de pregătire profesională pentru ocupații care nu sunt incluse în COR,

deși un contract de muncă trebuie să precizeze ocupația conform COR. În conformitate cu prevederile ordinului citat, modificarea COR se face de către Ministerul Muncii în colaborare cu Institutul Național de Statistică. Aceste instituții, la cererea organizațiilor utilizatoare, actualizează COR în concordanță cu modificările care se produc în:

a) structura economiei naționale;

b) legislația specifică în vigoare privind introducerea și/sau reglementarea de noi funcții, meserii și ocupații;

c) nomenclatoarele ocupațiilor elaborate de organisme de specialitate ale Organizației Națiunilor Unite și ale Uniunii Europene, și anume: Clasificarea Internațională Standard a Ocupațiilor recomandată de Uniunea Europeană, ISCO - (COM); Clasificarea Internațională Standard a Ocupațiilor - ISCO (88).

După cum se poate observa, legiutorul operaționalizează o anumită ierarhie a motivelor care pot conduce la modificarea COR, punând pe primul loc modificările care apar în structura economiei naționale. În acest context, trebuie remarcat că motivarea unei completări a COR pornind de la ocupații existente pe plan internațional, fără o reflectare în economia națională poate conduce la refuzuri în adoptarea ocupației sau la confuzii. Din acest punct de vedere, este necesar să se țină de faptul că fiecare țară are un anumit parcurs istoric, inclusiv în ceea ce privește formalizarea unui domeniu. În cazul domeniului cultural și, în special, subdomeniul patrimoniului cultural, reflectarea dezvoltării istorice a domeniului și a componentelor științifice din cadrul acestuia poate fi recunoscută foarte ușor în structura ocupațiilor de tip muzeal. Un astfel de exemplu, este disjungerea ocupațiilor în „conservator”, „restaurator” și „muzeograf”, abordare terminologică și operațională care pune dificultăți în corelarea cu ocupațiile existente în alte țări. Pe de altă parte, prezența unor ocupații care nu au un echivalent direct în sistemele altor țări, este dublată de lipsa unor ocupații care pot fi întâlnite în alte țări. Pentru primul caz avem situația „expertului” de patrimoniu din România, aceasta fiind o denumire care nu se întâlnește în alte state europene, termenul „expert” având, acolo, o semnificație generică, fără a se bucura de o reglementare specifică, așa cum se întâmplă la noi. Pentru cel de-al doilea caz, poate fi amintită ocupația „investigator”.

Nomenclatoarele ocupaționale sunt importante fiindcă permit o comunicare mai ușoară între sistemele administrative din diferite țări și, implicit, schimbul de informații și cunoștințe. În funcție de modul în care un anumit stat se raportează la contextul mai larg internațional, urmează să fie dezvoltate și gestionate aceste nomenclatoare. Atunci când convergența terminologică este redusă, specialiștii dintr-o țară vor avea dificultăți în schimburile informaționale internaționale. Motivele pentru care nomenclatoarele ocupaționale dintr-o țară cuprind anumite denumiri și nu altele țin fie de realitatea economico-socială, fie de aspecte ideologice. Bunăoară, într-o țară în care materialele de construcții folosite la monumentele istorice nu cuprind piatra, este puțin probabil să găsim ocupația „pietrar”. În același timp, din motive care țin de politică și ideologie, o țară poate avea sau nu recunoscută o ocupație. În cazul României, există ocupații din domeniul patrimoniului cultural fără corespondent în alte țări, motivele fiind atât practice, cât și de natură politico-ideologică. O astfel de ocupație este „conservator”. Din punct de vedere practic se poate argumenta că operațiunile pe care le realizează un conservator într-un muzeu sunt suficient de specifice pentru a putea fi asociate unei ocupații distincte. În același timp, existența ocupației nu poate fi desprinsă de contextul socio-politic în care a fost „creată”. Astfel, în perioada anilor '70, când România făcea eforturi reale pentru a demonstra un grad ridicat de independență atât în interiorul blocului comunist,

cât și printr-un demers demonstrativ în fața lumii occidentale, a fost evidentă o mișcare prin care statul, inclusiv cultura (de stat, NB), își demonstrează capacitatea de a fi un participant activ și constructiv la circuitul internațional al valorilor. În acest context mult mai larg s-a „născut” ocupația de conservator din muzee, ocupație ale cărei conținuturi operaționale pot fi regăsite, în alte țări, la muzeografi sau restauratori. La nivel european, realizarea corelației dintre ocupații și conținutul descriptiv al acestora se dorește a se face prin intermediul descriptorilor ocupaționali (competențe) și sistemul de credite transferabile.

Indiferent de motivele care pot sta la apariția unei noi ocupații, aceasta are recunoaștere oficială prin includerea în nomenclatorul oficial al ocupațiilor, COR. Modificarea/ actualizarea listei ocupațiilor se face la inițiativa entităților care utilizează COR. Orice entitate care dorește modificarea COR depune la Ministerul Muncii:

a) memoriu justificativ din care să reiasă:

1. denumirea ocupației, în limba română, pentru care se face cererea de introducere în COR;

2. codul COR pentru grupa de bază, precum și codul COR pentru ocupația propusă a fi introdusă în COR;

3. codul activității economice din Clasificarea activităților din economia națională (CAEN), care presupune introducerea ocupației propuse, pentru realizarea concordanței dintre activitate și ocupație;

4. studiile și analizele făcute de agenții economici interesați pe piața forței de muncă, din care să rezulte necesitatea actualizării, anexate memoriului justificativ;

b) descrierea ocupației din care să rezulte următoarele elemente: atribuții și responsabilități; uneltele și instrumentele de lucru utilizate; programul de lucru; mediul de activitate; situațiile de risc; cerințele pentru exercitarea ocupației; cerințele referitoare la formarea profesională; nivelul de instruire solicitat pentru practicarea ocupației; tipul actului de calificare solicitat pentru practicarea ocupației; specializarea obținută prin actul de calificare, conform legislației în vigoare; salarizarea; promovarea în muncă; dinamica meseriei pe piața muncii; meserii înrudite din COR; specializările;

c) adresă din partea ministerului de resort care reglementează activitatea în domeniu sau, după caz, a asociațiilor profesionale, din care să rezulte acordul acestora pentru actualizarea COR;

d) precizarea bazei legale prin care s-a aprobat practicarea ocupațiilor respective;

e) anexa nr. 1 "Lista cuprinzând ocupațiile propuse a fi introduse în COR", completată;

f) după caz, anexa nr. 2 "Lista cuprinzând ocupațiile propuse a fi radiate din COR", completată.

Pe lângă elementele formale, adăugarea unei noi ocupații în COR impune formularea unor descriptori. Acești descriptori sunt importanți deoarece, pe de o parte, permit corelarea cu nomenclatorul național al activităților, CAEN și, pe de o parte, facilitează corelația cu alte nomenclatoare naționale. În plus, descriptorii contribuie la diferențierea ocupațiilor, unele față de altele și pot fi folosiți, ulterior, la proiectarea posturilor și formularea fișelor de post.

Deși, în sine, procesul de completare a COR este facil, este necesară acordarea unei atenții sporite deoarece există riscul ca nomenclatorul ocupațiilor fie să conțină ocupații care nu sunt folosite în economie, fie să nu conțină ocupații utilizate, dar care nu au o recunoaștere oficială. În acest context, trebuie să observăm că unele dintre cerințele de fond pentru modificarea COR se referă la nivelul de instruire, formare profesională, educația sau calificare necesare pentru realizarea ocupației. În domeniul patrimoniului cultural pot fi întâlnite ambele situații, care nu corelează realitățile economice cu nomenclatorul ocupațiilor. Aceste situații sunt originare, de cele mai multe ori, în sistemul educațional academic, în care există specializări academice nefolosite în economie sau care nu pot fi folosite, ca atare, sub forma unei ocupații. O astfel de realitate a lumii academice pune în dificultate pe cel care dorește să identifice o unitate de învățământ universitar în raport cu o viitoare ocupație. Pe de altă parte, trebuie menționat faptul că o diplomă este însoțită de un certificat de competențe care descrie competențele asociate domeniului de studii.

Corelarea dintre COR, educație/formare profesională și economia reală se poate realiza prin utilizarea acelorași descriptori ocupaționali pe toate palierele și în toate contextele. Formalizarea descriptorilor se realizează prin standarde ocupaționale sau profesionale sau prin profile ocupaționale. Standardul ocupațional sau profesional este documentul de referință utilizat la proiectarea unui program de formare profesională și conține lista și descrierea competențelor pe care trebuie să le dețină cel care realizează o ocupație și gama de variabile care afectează realizarea activităților asociate competențelor. Profilele profesionale sunt instrumente folosite în analiza posturilor și care abordează contextul mai larg care descrie și circumscrie o ocupație. Diferența de esență între cele două tipuri de instrumente descriptive constă în faptul că un standard ocupațional este obligatoriu pentru toți cei doresc să ofere formare profesională, în timp ce utilizarea profilului ocupațional este voluntară.

Realizarea corelației dintre educație și piața muncii se poate face, în primul rând, prin utilizarea acelorași descriptori ocupaționali, astfel încât proiectarea de curriculum și de program de formare profesională să conducă la același conținut al instruirii. În același timp, trebuie subliniat că descriptorii ocupaționali ar trebui să fie formulați pornind de la realitatea economică și socială în care se desfășoară o ocupație și nu de la posibilitățile de instruire/ educație/ formare profesională pe care le au furnizorii de instruire. Din păcate, sistemele educaționale nu reușesc să ofere ceea ce solicită piața muncii deoarece instruirea furnizată nu este concepută de la realitățile economico-sociale.

Demersul nostru a fost pus în dificultate deoarece limitele domeniului patrimoniului cultural nu sunt stabile și includ sau nu alte domenii. În opinia noastră, domeniul patrimoniu cultural ar trebui să fie înțeles în sens larg și să includă patrimoniul construit (monumente istorice, arheologie, patrimoniu industrial), patrimoniul mobil (bunuri mobile cu valoare sau semnificație culturală, istorică, științifică etc.) și patrimoniul imaterial. Totuși, frecvent, domeniul este abordat limitat, cu excluderea frecventă a patrimoniului imaterial.

Astfel, în universul ocupațional asociat cu patrimoniul cultural putem găsi atât ocupații specifice, cât și ocupații nespecifice, dar adoptate și incluse în domeniu prin intermediul altor ocupații și al funcțiilor. Realizarea unei liste exhaustive a ocupațiilor care pot fi asociate patrimoniului cultural este un demers laborios, dar lipsit de relevanță în ce privește relevanța

pentru analiza noastră. În analiza noastră ne vom opri asupra a trei ocupații, care exemplifică destul de bine starea sistemului social al culturii privit din perspectivă ocupațională.

Arheologul, cod COR 263206, intră în categoria sociologilor, antropologilor și asimilaților și, conform COR, se ocupă cu investigarea și descrierea structurii societăților, originii și evoluției acestora, precum și interdependența dintre condițiile de mediu și activitățile umane. Aceștia oferă consiliere cu privire la aplicarea practica a rezultatelor lor în formularea politicilor economice și sociale. Nivelul de studii asociat este 4, studii superioare. Prin urmare, în România, accesul la ocupație este posibil numai prin filieră educațională academică. Consecința directă a acestei realități este că nu există interes pentru formarea profesională în domeniu, care să permită, eventual, calificarea ca arheolog, aceasta fiind posibilă numai prin parcurgerea unui ciclu de studii universitare. Lipsa de interes pentru formarea profesională a condus la lipsa unui standard ocupațional care să descrie competențele asociate ocupației și contextul realizării acesteia. Singurul descriptor asociat ocupației este un profil ocupațional care cuprinde următoarele elemente de interes pentru demersul nostru:

„Descrierea ocupației: Practicanții unei astfel de ocupații identifică locații arheologice, stabilesc și conduc șantiere arheologice pentru a cerceta și examina prin metode specifice așezări aparținând unor societăți sau culturi trecute; curăță, restaurează, interpretează și expun artefactele descoperite.”

„Sarcini principale: [...]”

- Consultă rapoarte despre șantiere arheologice, artefacte existente și hărți topografice pentru a identifica noi locații arheologice;

- Adună artefacte din piatră, os, metal și alte materiale, punându-le în pungi și marcându-le pentru a arăta unde au fost găsite;

- Curăță, restaurează, conservă, reconstruiește și expune artefactele descoperite;

- Creează o schemă a fiecărui șantier și desenează, actualizând mereu, hărți cu profilul unităților, suprafața solului, trăsăturile acestuia și lucrurile găsite;

- Compară descoperirile de la un șantier arheologic cu datele arheologice de la alte șantiere pentru a găsi similitudini sau deosebiri;

- Descrie proprietățile sau însușirile fizice ale artefactelor, cum ar fi materialele din care sunt făcute, mărimea, forma, funcția și aspectul decorativ (decorarea);

- Creează tipologii ale artefactelor pentru a organiza și a înțelege culturi materiale din trecut;

- Folosind desene și fotografii, înregistrează locația exactă și starea artefactelor, descoperite în urma săpăturilor și a investigațiilor;

- Cercetează, examinează și evaluează așezări aparținând unor societăți sau culturi trecute, pentru a găsi răspuns la întrebările specifice ale cercetărilor întreprinse;

- Analizează, prin metode fizice și chimice, structuri descoperite prin escavare pentru a le identifica, data și/sau autentifica și interpreta semnificația;

- Asigură protecția, conservarea și prezervarea șantiierelor arheologice, precum și a rezultatelor cercetării arheologice pe perioada procedurilor de construcție și organizare a șantiierelor;

- Evaluează șantierele arheologice pentru managementul resurselor, dezvoltarea și conservarea lor și recomandă metode de protejare a șantierului;

- Scrie, prezintă și publică rapoarte prin care descrie istoria diferitelor șantiere arheologice, metodologia și rezultatul analizei artefactelor și oferă recomandări pentru conservarea și interpretarea descoperirilor;

- Conduce șantiere-școală, unde predă personalului de teren, studenților și voluntarilor metode de săpare/căutare;

- Predă arheologia în licee și universități.”

Analiza sumară a descriptorilor sugerează că arheologul are în centrul preocupărilor doar arheologia terestră, această abordare taxonomică regăsindu-se și în practica arheologică din România care nu pregătește și nu abordează în mod diferențiat arheologia subacvatică. Din această perspectivă, o posibilă dezvoltare a taxonomiei ocupaționale, disjungerea ocupației „primare” „arheolog” în ocupații specializate, descrise în funcție de mediul natural în care se desfășoară ocupația, în funcție de epoca istorică sau în funcție de legătura cu alt domeniu științific (arheobotanică, arheozoologie, arheologie marină sau subacvatică etc.). În legătură cu arheologia subacvatică, la nivelul descriptorilor ocupaționali, ar putea fi necesar să se precizeze dacă un astfel de specialist își asociază competențele de scufundător/scafandru, prin formare profesională distinctă sau dacă aceste competențe se dobândesc în cadrul specializării sale proprii.

Pe de altă parte, ocupația „arheolog” cuprinde, și în România, referențiale diferențiate, în ocupații distincte, urmărind un criteriu pozițional-ierarhic. Cele două ocupații suplimentare sunt Cercetător în arheologie, cod COR 263214 și Asistent de cercetare în arheologie, cod COR 263215. Chiar dacă pentru aceste din urmă ocupații nu avem descriptori ocupaționali, se poate afirma că diferențierea dintre ele și față de ocupația „primară” este una de poziție ierarhică, ca o reflectare directă a legislației salarizării din sistemul public, potrivit căreia un cercetător are un nivel de salarizare superior unui asistent, cel din urmă fiind inferior și celui care are ocupația „primară”. Deși o astfel de abordare nu este relevantă din perspectiva conținutului ocupației, ci doar prin prisma încadrării ierarhice și diferenței de responsabilitate dintre cele trei paliere, taxonomia ocupațională reflectă o anumită deficiență în înțelegerea semnificației și în aplicarea sistemului de clasificare al ocupațiilor. De altfel, situații similare pot fi întâlnite și în alte sisteme taxonomice, un exemplu relevant fiind taxonomia ocupațională britanică, care utilizează, alături de alte criterii și pe cel pozițional-ierarhic.

Restauratorul se regăsește sub forma unui număr mai mare de ocupații distincte:

- 262104 Restaurator opere de artă și monumente istorice (studii superioare)

- 262106 Restaurator arhivă (studii superioare)

- 262107 Restaurator bunuri culturale (studii superioare)

- 265110 Restaurator tablouri

- 343305 Restaurator arhiva (studii medii)

- 343301 Restaurator opere de arta si monumente istorice (studii medii)

- 343303 Restaurator bunuri culturale (studii medii)

- 711206 Zidar restaurator

- 711305 Restaurator piatra

- 711502 Dulgher restaurator
- 712205 Mozaicar restaurator
- 712303 Ipsosar restaurator ornamente din ipsos

Toate ocupațiile enumerate sunt subsumate aceleiași tipologii funcționale, respectiv restaurarea unor bunuri cu semnificație culturală. Pe de altă parte, pentru unele dintre ocupații sunt necesare studii superioare (nivel 5), în timp ce pentru altele sunt necesare studii medii (nivel 4).

Din punct de vedere legal, o persoană poate să parcurgă un proces educațional academic (liceu și/sau studii postliceale) sau poate să parcurgă un program de formare profesională (de specializare sau perfecționare), cu condiția finalizării studiilor liceale. Deoarece ocupația nu este și calificare, respectiv nu este inclusă în nomenclatorul calificărilor, nu este posibilă parcurgerea unui program de formare profesională de calificare. Tehnicienii în domeniul artei (expoziții, muzee și biblioteci) pregătesc lucrări de artă, specimene și artefacte pentru colecții, aranjează și montează exponatele din galerii, acordă asistență bibliotecarilor privind organizarea și operarea sistemelor de manipulare a materialelor și fișierelor înregistrate.

În prezent, nu există descriptori pentru aceste ocupații, respectiv standarde ocupaționale sau profesionale care să corespundă cu cerințele din legislația în vigoare (Ordonanța Guvernului nr. 129/2000 privind formarea profesională a adulților, cu modificările din 2013). Totuși, standardele ocupaționale anterioare precizau că, pentru ocupația restaurator opere de arta si monumente istorice, „Practicantii unei astfel de ocupații efectuează investigații preliminare asupra operei de artă prin examinarea ei cu ochiul liber, în lumină razantă sau directă, pornind de la cunoștințe istorice și tehnice, ceea ce îi furnizează un „tablou clinic” al acesteia (tehnica și materialele folosite, stadiul de conservare, intervenții anterioare de restaurare).” Sarcinile principale ale unui restaurator sunt:

„- Efectuează investigații preliminare asupra operei de artă prin examinarea ei cu ochiul liber, în lumină razantă sau directă, pornind de la cunoștințe istorice și tehnice, ceea ce îi furnizează un „tablou clinic” al acesteia (tehnica și materialele folosite, stadiul de conservare, intervenții anterioare de restaurare).

- Evaluează starea de fapt a operei prin fotografiere față-verso, radiografiere cu raze X, prelevare de probe de grund, culoare, vernis, determină specia lemnoasă utilizată și prezența unor insecte(carii).

- Cercetează și analizează din punct de vedere fizic, chimic și biologic obiectul ce urmează a fi supus restaurării.

- Descrie lucrarea din punct de vedere istoric, iconografic și estetic.

- Determină când a fost făcut obiectul, cine l-a făcut, unde, din ce material, ce funcție a avut, ce modificări de stare a suferit, cauzele și efectele lor.

- Întocmește documentația de restaurare pe baza rezultatelor buletinelor de analiză fizice, chimice, biologice, fotografii, radiografii etc..

- Face propuneri de tratament, în colaborare cu un chimist, fizician, biolog și muzeograf.

- Prezintă rezultatele cercetării comisiei de restaurare care aprobă metodologia de restaurare și materialele ce vor fi folosite.

- Stabilește tehnologiile de restaurare, materialele, substanțele, utilajele și sculele ce vor fi folosite (spatulă pentru consolidări, mașină universală de tâmplărie, mașina de găurit, mașină

de cusut, băi de curățire, pensete, pensule, trusă sculptură, sablator, polizor, sondă cu ultrasunete etc.).

- Curăță opera de murdăria neaderentă, elimină petele, înlătură verniurile alterate și alte adaosuri care nu au făcut parte din structura originală a acesteia.

- Aplică pe suprafața operelor de artă substanțe (lacuri, ceruri, verniuri etc.) menite să le protejeze împotriva factorilor de degradare.

- Consolidează suportul și fixează stratul pictural în zonele care prezintă desprinderi, solziri sau pulverulențe, folosind clei de iepure, pensulă, hârtie japoneză și spatulă electrică.

- Vernisează lucrarea în vederea consolidării straturilor de culoare.

- Îndepărtează rama și șasiu original pentru curățarea stratului pictural și îndreptarea pânzei și a marginilor ei care prezintă o stare de conservare defectuoasă.

- Intervine pentru restaurarea și protejarea monumentelor istorice (statui, busturi, complexe decorative, din lemn, metale, marmură și piatră) expuse în locuri publice.”

În același timp, pentru ocupația **Restaurator bunuri culturale** (studii medii) standardul ocupațional anterior anului 2013 preciza că, „Restauratorul este specialistul care prin tratamente și intervenții specifice pe bunurile culturale degradate, acționează asupra acestora pentru a le aduce la forma, aspectul, culoarea, dimensiunile și starea de conservare pe care acestea le-au avut înainte de degradare.”

Competențele specifice ale unui restaurator prevăzute de standardul ocupațional sunt: Stabilirea diagnosticului, Restaurarea textilelor, Restaurarea lemnului, Restaurarea hârtiei și a blocului cărții, Restaurarea pielei, Restaurarea metalelor, Restaurarea ceramicii, sticlei, porțelanului și a pietrei, Restaurarea graficii, Restaurarea picturii în tempera, Restaurarea picturii în ulei, Restaurarea sculpturilor, Restaurarea specimenelor de istorie naturală. Taxidermie.

Principalele activități ale restauratorului sunt:

- Identifică materialele și tehnicile de execuție.

- Identifică formele de degradare ale bunurilor culturale și factorii care le-au indus.

- Întocmește documentația de restaurare pe baza rezultatelor buletinelor de analize fizice, chimice, biologice, fotografii, radiografii, foto speciale (I.R. și U.V.) etc.

- Stabilește diagnosticul de stare a obiectelor degradate.

- Curăță obiectele de murdăria neaderentă și de cea ancrasată, elimină petele, înlătură verniurile alterate precum și alte adaosuri care nu au făcut parte din structura originală a obiectului.

- Stabilizează obiectele din punct de vedere chimic prin neutralizarea substanțelor nocive din structura lor (acidul sulfuric, clorurile etc).

- Consolidează rezistența obiectelor prin procedee chimice sau mecanice.

- Reîntregește obiectele ajunse în stare fragmentară.

- Dublează și efectuează transferul stratului pictural la tablourile degradate.

- Completează lacunele din structura bunurilor culturale supuse restaurării.

- Integrează cromatic în zonele în care s-au făcut completări.

- Efectuează și alte intervenții care urmăresc să aducă obiectele degradate la o stare, formă, culoare, aspect, dimensiuni etc. cât mai apropiate de cele avute înainte de a se degrada.
- Aplică pe suprafața obiectelor, substanțe (lacuri, ceruri, verniuri etc.) menite să le protejeze împotriva factorilor de degradare.
- Intervine pentru restaurarea și protejarea bunurilor culturale, statui, busturi, complexe decorative, din lemn, metale, marmură și piatră, expuse în locuri publice.
- Până în faza restaurării bunurilor culturale, aplică măsuri de urgență pentru salvarea descoperirilor arheologice, imediat după decopertarea acestora.
- Aplică măsuri de protecție împotriva efectelor toxice ale substanțelor chimice utilizate în tratamentul și restaurarea bunurilor culturale.
- Aplică măsuri speciale pentru prevenirea apariției focarelor de incendiu, potrivit gradului de risc pe care-l prezintă contextul tehnic în care lucrează.
- Recomandă măsuri specifice pentru conservarea obiectelor, imediat după restaurarea lor în conformitate cu starea și proprietățile acestora și cu caracteristicile materialelor puse în operă în timpul procesului de restaurare.

Existența unui număr mare de ocupații în domeniul restaurării este consecința programului de finanțare POS-DRU, care a reprezentat nișa de oportunitate pentru includerea în cor a unor ocupații cum sunt Zidar restaurator, Restaurator piatra, Dulgher restaurator, Mozaicar restaurator, Ipsosar restaurator ornamente din ipsos, pentru toate aceste ocupații existând cerința studiilor medii (nivel 4).

Din punct de vedere practic, această inovație în domeniul denominării unor ocupații poate avea drept consecință un număr extrem de mare de ocupații, având în vedere că pot fi create ocupații pentru fiecare tip de material sau combinații de materiale din care sunt realizate bunurile culturale.

Din punct de vedere practic, toți restauratorii pot fi deosebiți din punctul de vedere al studiilor, diferență care să poată fi regăsită și în ce privește complexitatea operațiunilor pe care le realizează. Din punct de vedere formal, meta-ocupația restaurator poate fi divizată în două categorii principale, în funcție de nivelul de studii, în timp ce aspectele care privesc deosebirile legate de materiale asupra cărora se fac intervențiile se pot tranșa prin suplimente însoțitoare ale documentelor de studii.

Dacă, în cazul arheologului, accesul în ocupație este posibil numai prin intermediul educației formale (parcurs complet de la nivel primar, până la nivel universitar), în cazul restauratorului (indiferent de ocupația specifică) accesul în ocupație este posibil atât prin intermediul educației formale (studii liceale sau studii universitare), cât și prin intermediul formării profesionale (cursuri de specializare sau perfecționare, pentru deținătorii de diplomă de bacalaureat sau de licență, indiferent de domeniu). Procedura de atestare/acreditare existentă în prezent ar trebui inclusă ca etapă în procesul de instruire al unui restaurator. Aceasta ar însemna că parcurgerea unei forme de instruire (fie prin filiera sistemului educațional, fie prin filiera formării profesionale) acordă dreptul desfășurării ocupației, iar atestarea/acreditarea va conferi unele drepturi de rang superior, în urma unor examinări suplimentare.

Din punct de vedere formal, în cazul arheologului, profesia coincide cu ocupația, dar cele două nu sunt necesarmente coincidente cu funcția, deoarece un arheolog poate ocupa o funcție de muzeograf (ca exemplu în domeniul cultural). Pe de altă parte, un arheolog poate avea și ocupația sui-generis de „expert”, ocupație pe care o vom analiza mai târziu. În același timp, din punct de vedere formal, restauratorul este, în general, doar ocupație, accesul la aceasta fiind posibil în urma formării profesionale al unor posesori de diplomă de bacalaureat sau licență din câte domenii și nu al instruirii academice. Nu există licee care să pregătească restauratori, iar învățământul universitar în domeniul restaurării fiind redus la specializări în cadrul unor facultăți. Trebuie subliniat că lipsa de concordanță între calificările sistemului universitar cu cele generale generează dificultăți în practică. De exemplu, absolventul de studii superioare cu specializarea restaurare este sau nu ținut să parcurgă un stagiul de formare profesională ulterior studiilor universitare?

Cea de-a treia ocupație asupra căreia ne aplecăm este ocupația „**Muzeograf**”, cod COR 262103. Ocupația, cu acces de nivel 6 (studii superioare) face parte din categoria ocupațională a Arhivarilor și curatorilor, care se ocupă cu colectarea, evaluarea, asigurarea păstrării în siguranță și conservarea conținutului arhivelor, artefactelor și înregistrărilor de interes istoric, cultural, administrativ și artistic, precum și de artă și a altor obiecte. Aceștia planifică, elaborează și implementează sisteme pentru păstrarea în siguranță a înregistrărilor și documentelor istorice de valoare.

Această ocupație este descrisă de un standard ocupațional de o complexitate mai ridicată decât în cazul altor ocupații. Potrivit documentului, „muzeograful este specialistul care constituie, dezvoltă, protejează, evaluează, clasează, administrează, cercetează, interpretează și valorifică patrimoniul muzeal în concordanță cu politica instituției unde lucrează, în scopul cunoașterii, educării și recreării publicului. [...]

Muzeograful este responsabil de patrimoniul natural, cultural, material și imaterial pe care îl gestionează, cercetează, promovează și îl valorifică. [...]

Muzeograful este specializat într-o anumită disciplină, cum ar fi artă, paleontologie, botanică, istorie etc., în concordanță cu natura colecțiilor gestionate și cu modul de valorificare a acestora.

Muzeograful este responsabil de valorificarea patrimoniului prin expoziții, programe publice și în cadrul unor proiecte culturale ale instituției muzeale sau dezvoltate în colaborare cu alte organizații. Valorificarea patrimoniului se face cu responsabilitate față de interesele, nevoile și dorințele societății, respectiv a comunităților pe care instituția muzeală le deservește.”

Competențele specifice ocupației sunt: „Dezvoltarea colecțiilor; Gestionarea bunurilor culturale; Evaluarea bunurilor culturale; Protejarea patrimoniului muzeal; Efectuarea cercetării de muzeu; Realizarea expozițiilor; Realizarea de programe educative; Oferirea de produse și servicii către public; Promovarea produselor / serviciilor muzeului; Dezvoltarea colaborărilor cu alte organizații implicate în satisfacerea nevoilor socio-culturale ale comunității”.

Specificul acestei ocupații constă în faptul că aceasta este o ocupație adăugită altor ocupații, cum, de altfel, este evidențiat și în standard. Practic, competențele unui muzeograf se grefează peste cele preexistente ale unui specialist din alt domeniu și le transformă în competențe pentru patrimoniul cultural. Dacă pentru domeniile 'culturale' (istorie, filologie, artă etc.) adăugirea de competențe poate părea firească, pentru alte domenii științifice, grefarea de competențele muzeologice este mai puțin firească. Totuși, între muzeografi pot fi întâlniți ingineri de diferite specializări, chimiști sau fizicieni. În acest moment, devine vizibil că, dintre

toate subdomeniile patrimoniului cultural, muzeologia este domeniul de convergență pentru toate celelalte domenii ale cunoașterii.

Accesul în ocupație este permis oricărui absolvent de studii superioare. De altfel, trebuie observat că în timpul cercetării a fost identificată o singură universitate care a încercat să organizeze o specializare intitulată „muzeologie”, dar fără succes. De altfel, la nivelul învățământului universitar din România, „muzeologia” este o sub-specializare sau o materie de studiu în cadrul altor specializări. În context european, diferența dintre România și alte state constă în primul rând în faptul că ocupația este extrem de complexă și impune dobândirea și stăpânirea unei game foarte diverse de competențe, unele dintre ele extrem de diferite. (Există similitudini puternice cu ocupațiile curator din UK și conservator din Franța). În viitorul apropiat este foarte posibil ca unele dintre competențele unui muzeograf să transleze către ocupații de sine stătătoare (un bun exemplu poate fi organizatorul de programe muzeale sau educatorul muzeal). La fel de bine este foarte posibil ca ocupația să rămână unitară, dar să cunoască o dezvoltare pe niveluri de competență, acumulabile distinct și etapizat (de exemplu, o instruire generală, urmată de specializări separate pentru competențe de marketing, educație sau fotografie de obiect).

Accesul în ocupația de muzeograf este posibil doar prin intermediul formării profesionale, pentru orice absolvent de studii universitare. Formarea profesională poate să îmbrace forma specializării sau perfecționării și, la fel ca și în cazul celorlalte ocupații analizate, lipsa unui document de studii care să confirme deținerea competențelor specifice ocupației nu permite desfășurarea activităților asociate.

O ocupație înrudită cu muzeograful este **Curatorul**, cod COR 262114, al cărei standard ocupațional limitează sfera activităților la ceea ce privește organizarea de expoziții, cu diferitele operațiuni adiacente. În acest caz, ocupația a fost creată pentru a se realiza o minimă corespondență cu ocupația având același nume din universul cultural anglo-saxon (care, de fapt este ocupația similară muzeografului de la noi), deși, din punct de vedere funcțional, preia unii dintre descriptorii muzeografului, fără ca acești descriptori să fie eliminați din ocupația secundă.

Astfel de situații, de creare a unor ocupații noi, care nu se regăsesc în listele de funcții utilizate în sistemul public de salarizare, generează dificultăți în aplicarea practică. Deoarece, și în domeniul ocupațiilor, România are o serie de obligații care îi revin ca Stat Membru, este necesar ca, atunci când este creată o anumită ocupație, să fie realizată o analiză serioasă, pentru a se vedea dacă o anumită denumire realizează concordanța cu nomenclatoarele Uniunii Europene sau dacă acea denumire este doar rezultatul dorinței de aliniere terminologică la sistemele ocupaționale dintr-un stat sau altul.

Așa cum am putut vedea, nu se poate discuta despre ocupații dacă acestea nu sunt descrise, folosind diferite abordări. Dacă descrierea unei ocupații ne permite să înțelegem ce înseamnă acea ocupație, care sunt activitățile asociate și, eventual, contextul în care se realizează activitățile, pentru facilitarea interacțiunii sociale și pentru optimizarea relației dintre instruire și piața muncii, este necesară standardizarea competențelor asociate unei ocupații. Standardizarea oferă marele beneficiu al dialogului între sistemele naționale, factor critic în contextul unei economii globale și posibilitatea evitării dublărilor inutile în procesul de instruire.

La nivel european sunt definite 8 niveluri de competență. Nivelurile 1-4 merg pînă la liceu sau similar. Nivelurile 5-8 merg pînă la studii post-doctorale sau similar. Începând cu nivelul 1 de competență, fiecare nivel superior adaugă competențe sau le crește gradul de complexitate. Competențele descriu gradul de autonomie pe care îl poate avea o persoană în realizarea unei sarcini și nivelul de răspundere asociat cu munca realizată.

Se apreciază că o persoană care se află la nivelul 4 de competență deține cel puțin următoarele 8 competențe cheie (de bază):

- comunicare în limba maternă
- comunicare în limbi străine
- competența matematică și competențe de bază privind știința și tehnologia
- competența digitală
- capacitatea de a învăța în procesul de învățare
- competențe sociale și civice
- simțul inițiativei și al antreprenoriatului
- conștiința și expresia culturală.

Aceste competențe cheie formează fundamentul pentru dezvoltarea altor competențe, cu diferite grade de specializare, care să permită asumarea unor niveluri diferite de responsabilitate și o autonomie sporită în realizarea muncii. Trebuie subliniat că aceste competențe pot fi și sunt modificate în funcție de evoluția generală a societății, una dintre competențele recente fiind competența digitală, rezultat al trecerii societății într-o etapă de dezvoltare post-industrială.

Un alt aspect extrem de important referitor la competențele cheie este că acestea se prezumă că ele sunt deținute de o persoană care se află la un nivel superior de competență și deține una sau mai multe specializări. De aceea, un muzeograf ar trebui să poată folosi o suită de aplicații informatice de tip „office”, ar trebui să fie capabil să comunice într-o limbă străină sau să fie capabil de auto-învățare. La fel, un arhitect sau arheolog ar trebui să fie capabili să se exprime în scris, în limba română, fără greșeli de scriere sau de limbă și să poată înțelege, aprecia și aplica diversitatea culturală în propria activitate.

Dacă în ceea ce privește competențele cheie standardizarea s-a putut realiza, cel puțin în context european, pentru competențe mai specializate situația este diferită. O primă dificultate în cadrul demersului standardizării competențele specifice este definirea tipologiei competențelor. Care sunt acele competențe specifice pentru patrimoniul cultural? Cum sunt diferențiate aceste competențe față de altele? Dacă privim patrimoniul cultural ca pe un meta-domeniu care include absolut toate posibilele subdomenii, într-o manieră unitară și unificatoare, atunci competențele specializate trebuie să țină seama de o astfel de realitate. Aceasta ar însemna, de exemplu, că o anumită competență ar trebui să conecteze cunoașterea despre un monument istoric cu cea despre un tablou din acel monument și cu istoriile persoanele despre monument și tablou. O astfel de abordare a competențelor nu mai este posibilă într-o societate care are capacitatea de a îmbogăți continuu informațiile despre un anumit subiect. Prin urmare, cea mai potrivită abordare este standardizarea competențelor într-o manieră stratificată, pe grade din ce mai fine de detaliere. Prin urmare, după ce decupăm marele domeniu al patrimoniului cultural în subdomenii, vom aloca specializări coerente taxonomic, diferențiate prin subiectul pe care îl abordează. Astfel, putem avea, pentru fiecare subdomeniu al patrimoniului cultural, competențe referitoare la cadrul juridico-normativ național și internațional, competențe referitoare la managementul strategic, operațional, organizațional etc., competențe referitoare la resurse umane, materiale, competențe referitoare la gestionarea bugetelor.

Standardizarea ocupațiilor presupune parcurgerea mai multor etape, dintre acestea cele mai importante fiind:

Analiza ocupațională

Identificarea competențelor

Descrierea competențelor

Validarea competențelor și standardelor

În timpul analizei ocupaționale se observă, în condiții reale de muncă, care sunt activitățile realizate, succesiunea acestora, abilitățile necesare, interacțiunile intra și extra ocupaționale, variabilele care afectează activitățile etc. În urma analizei ocupaționale rezultă o documentație generoasă care descrie, din toate punctele de vedere ce și cum face o persoană cu o anumită ocupație.

După această fază, pe baza informațiilor obținute din practică și folosind, eventual, variabile induse de cadre normative sunt identificate și descrise competențele. În această etapă se realizează eliminarea suprapunerilor cu alte ocupații și se desprind elementele definitorii ale fiecărei competențe. Descrierea unei competențe trebuie să fie făcută astfel încât, pe de o parte, să explice ce anume trebuie să facă o persoană cu acea ocupație și, pe de altă parte, să faciliteze translarea conținutului competenței în unități de învățare, care să se regăsească în procesele de instruire.

Validarea unei competențe se realizează prin intermediul unor simulări astfel încât o persoană care parcurge un anumit proces de învățare să poată ajunge la nivelul de competență dorit.

Standardizarea competențelor profesionale este un proces de formalizare a unor descriptori, proces care implică sau ar trebui să implice în egală măsură practicantii unei ocupații, mediul academic, operatorii economici, decidenții politico-administrativi.

Instruirea specialiștilor care lucrează în domeniul patrimoniului cultural, respectiv care este modul cel mai potrivit în care să se facă această instruire pune, încă, în dificultate domeniul. În principiu, există două mari căi prin care se poate realiza instruirea unor specialiști, ambele căi cel puțin la fel de vechi și cel puțin la fel de adecvate (sau, din contră, lipsite de adecvare). Desigur, există și o a treia cale, prin metode non-formale sau informale, mai apropiate de învățarea individuală, dar această cale este cea mai contestată și o vom aborda distinct.

O primă modalitate este educația formală, în cadrul sistemului educațional de masă. În funcție de momentul în care decide o persoană să înceteze educația formală, aceasta poate deține o parte din competențe cheie, toate competențele cheie, nicio, una sau mai multe competențe specifice. La finalul ciclului gimnazial, o persoană deține unele dintre competențele cheie și nicio competență specifică (în realitate, este foarte posibil ca acea persoană să fi dobândit competențe în domeniul prelucrării artistice a lemnului sau al restaurării lemnului, dar aceste competențe nu sunt rezultatul educației, ci al învățării individuale, în sistem non-formal sau informal).

După parcurgerea ciclului liceal, sunt deținute toate competențele cheie și, eventual, un număr oarecare de competențe specifice, spre exemplu, ocupației de modelator ceramică. Într-o manieră similară se întâmplă lucrurile și la finalul ciclului universitar, cu diferența că nivelul

competențelor este mai ridicat, oferind o mai mare autonomie în practicarea unei ocupații cum este cea de istoric.

Pentru ca practicantului ocupației să îi fie recunoscută nivelul maxim de autonomie pentru realizarea activităților asociate competențelor, acesta trebuie să parcurgă o etapă de practică, un „stagiu”, la finalul căruia, desigur după o sesiune de evaluare, practicantul poate să funcționeze independent.

Educația formală, cunoscută și ca educație de masă, este structurată să satisfacă nevoi sociale largi, deși există numeroase idei și inițiative care să conducă la o educație centrată pe individ și pe nevoile acestuia. Chiar și în statele cu sisteme educaționale revoluționare sau considerate model, educația de masă va satisface tot nevoi sociale, nevoile individuale fiind rezolvate prin inițiative individuale.

Cea de-a doua modalitate de instruire a celor care muncesc în domeniul patrimoniului cultural este formarea profesională a adulților. Programele de formare profesională a adulților satisfac nevoile participanților (cursanților), ale organizațiilor din care provin aceștia și respectă prevederilor Ordonanței Guvernului nr. 129/2000 privind formarea profesională a adulților, atunci când sunt organizate în conformitate cu acest act normativ.

Programele de formare profesională urmăresc formarea sau transferul de competențe profesionale la/ către participanți. Formarea profesională este mai mult decât transferul de informații de la un formator/educator către subiecții formării.

Competența, elementul central al formării profesionale, poate definită astfel:

a) Competența profesională reprezintă capacitatea de a aplica, transfera și combina cunoștințe și deprinderi în situații și medii de muncă diverse, pentru a realiza activitățile cerute la locul de muncă, la nivelul calitativ specificat în standardul ocupațional

b) Competența profesională este îmbinarea și utilizarea armonioasă a cunoștințelor, deprinderilor și atitudinilor în vederea obținerii rezultatelor așteptate la locul de muncă.

Principiile formării profesionale

1. Concordanța cu nevoile pieței. Conținutul unui program de formare profesională trebuie să permită aplicarea în practică a competențelor conținute. Altfel spus, competențele transferate/ formate pe durata programului de formare profesională trebuie să fie în legătură directă cu una sau mai multe nevoi din piața muncii.

2. Utilitatea. Competențele transferate/ dobândite trebuie să fie în legătură directă cu și să permită îndeplinirea sarcinilor de muncă ale participantului la pregătire. Proiectarea unui program de formare profesională ține seama atât de prezentul sarcinilor specifice unei ocupații, cât și de evoluția viitoare a acestora.

3. Eficiența. Programul de formare profesională oferă un câștig economico-financiar direct furnizorului și câștiguri economico-financiare și sociale indirecte participanților și organizațiilor în care aceștia își desfășoară activitatea.

4. Flexibilitatea. Formarea profesională se adaptează economiei și pieței muncii, anticipează evoluțiile acestora și contribuie la această evoluție. Fiecare program de formare profesională se adaptează caracteristicilor participanților.

5. Actualitatea. Conținutul și modul de prezentare ale unui program de formare este în permanență modificat în conformitate cu noutățile din domeniul sau domeniile formării.

6. Interdisciplinaritatea. Temele abordare pe durata unui program de formare profesională trebuie să permită abordarea transversală. Informațiile furnizate facilitează dezvoltarea cunoștințelor participanților în mai mult de un domeniu.

7. Interactivitatea. Formatorul implică participanții la formarea profesională și facilitează interacțiunea dintre aceștia. Pe durata programului de formare profesională sunt folosite informații vizuale, auditive sau tactile. Interacțiunea facilitează fixarea informației în memoria de lungă durată.

Programele de formare profesională se relaționează cu ocupații sau cu calificări, astfel:

a) Program de inițiere: vizează dobândirea de cunoștințe, priceperi și deprinderi minime necesare pentru desfășurarea unei activități și se finalizează cu un certificat de absolvire;

b) Program de calificare: urmărește formarea sau transferul de competențe profesionale care permit unei persoane să desfășoare activități specifice unei ocupații sau profesii, se poate organiza numai pentru calificările cuprinse în Nomenclatorul calificărilor, iar la absolvire se eliberează certificat de calificare profesională;

c) Program de specializare: urmărește transmiterea de competențe și deprinderi într-o arie restrânsă din sfera de cuprindere a unei ocupații, iar la absolvire se eliberează certificat de absolvire;

Dintre toate formele de programe de formare profesională, o singură categorie are potențialul de reprezenta o concurență directă pentru educația formală. Este vorba despre programele de calificare ale căror durate sunt de 180 de ore pentru nivelul 1, 360 de ore pentru nivelul 2, 720 de ore pentru nivelul 3, 1.060 de ore pentru nivelul 4 și 1440 de ore pentru nivelul 5. Nivelurile de calificare 6-8 pot fi atinse doar în cadrul studiilor universitare și post-universitare. Aceasta înseamnă că nu pot fi organizate cursuri de calificare de către entități care nu fac parte din sistemul educațional academic.

Relația dintre educația formală și formarea profesională a adulților este una de complementaritate, în care formarea profesională vine să crească gradul de adecvare al instruirii la nevoile societății. Educația formală oferă acel nivel de competență care permite un construct de competențe și abilități de nivel superior, dar nu poate exclude formarea profesională, parte a învățării pe parcursul întregii vieți.

Spuneam că există și o a treia modalitate de dobândire a unei competențe, în mod non-formal sau informal. Aceasta înseamnă că individul, într-un manieră neplanificată, în cadrul sau în afara interacțiunii sociale, devine capabil să realizeze anumite activități. O astfel de cale a învățării, specifică patrimoniului imaterial poate fi integrată în sisteme standardizate de definire a ocupațiilor prin intermediul **evaluării de competențe**. La finalul procesului de evaluare, realizat în condiții reale de muncă, se confirmă (sau nu) că persoanele respectivă deține competențele asociate ocupației respective.

În concluzie, instruirea celor care își desfășoară activitatea în domeniul patrimoniului cultural se poate realiza în multe moduri, iar toate acestea ar trebui considerate complementare și nu concurente. Educația formală oferă doar o parte dintre nevoile de instruire ale domeniului și nici nu poate să se adapteze modificărilor din societate și din piața muncii cu viteza cu care se produc acestea. În același timp, formarea profesională a adulților (ca și învățarea individuală) nu are capacitatea organizațională de a oferi competențele cheie (de bază). Lipsa

integrării dintre aceste paliere ale învățării pune în dificultate domeniul și scade semnificativ din atractivitatea acestuia și a profesiilor asociate.

CERINȚELE SPECIFICE ALE RAPORTULUI

1. *Obligația atestării specialiștilor din varii domenii și procedurile respective și existența programelor de formare adecvate; conexiunea cu dreptul muncii*

Sistemul de atestare a experților și unor ocupații specifice domeniului patrimoniului cultural este dezvoltat prin efectul Legii nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil și al Legii nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice.

Astfel, potrivit Legii nr. 182/2000, experții și specialiștii sunt cei implicați în clasarea și declasarea bunurilor culturale mobile, stabilirea valorii bunurilor culturale mobile descoperite întâmplător și exportul bunurilor culturale mobile. Dobândirea calității de expert se realizează în urma atestării acestora, în conformitate cu procedura prevăzută de Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2009/2001 pentru aprobarea Normelor de acreditare a experților. Procedura de acreditare a experților presupune verificarea îndeplinirii unor condiții referitoare la:

-Studii de specialitate (criteriu obligatoriu)

-Vechime în specialitate

-Cursuri și/sau stagii de specializare

-Stagii și titluri științifice în specialitate

-Stagii și titluri științifice

-Lucrări științifice în specialitate

-Experiență practică în domeniu

Referirile la „specialitate” sau „domeniu” au în vedere tipuri de bunuri care formează patrimoniul cultural mobil:

1. bunuri arheologice și istorico-documentare, precum:

a) descoperirile arheologice terestre și subacvatice, unelte, ceramică, inscripții, monede, sigilii, bijuterii, piese de vestimentație și harnașament, arme, însemne funerare, cu excepția eșantioanelor de materiale de construcție, materiale din situri, care constituie probe arheologice pentru analize de specialitate;

b) elemente provenite din dezmembrarea monumentelor istorice;

c) mărturii materiale și documentare privind istoria politică, economică, socială, militară, religioasă, științifică, artistică, sportivă sau din alte domenii;

d) manuscrise, incunabule, cărți rare și cărți vechi, cărți cu valoare bibliofilă;

e) documente și tipărituri de interes social: documente de arhivă, hărți și alte materiale cartografice;

f) obiecte cu valoare memorialistică;

g) obiecte și documente cu valoare numismatică, filatelică, heraldică: monede, ponduri, decorații, insigne, sigilii, brevete, mărci poștale, drapele și stindarde;

h) piese epigrafice;

- i) fotografii, clișee fotografice, filme, înregistrări audio și video;
 - j) instrumente muzicale;
 - k) uniforme militare și accesorii ale acestora;
 - l) obiecte cu valoare tehnică;
2. bunuri cu semnificație artistică, precum:
- a) opere de artă plastică: pictură, sculptură, grafică, desen, gravură, fotografie și altele;
 - b) opere de artă decorativă și aplicată din sticlă, ceramică, metal, lemn, textile și alte materiale, podoabe;
 - c) obiecte de cult: icoane, broderii, orfevrărie, mobilier și altele;
 - d) proiecte și prototipuri de design;
 - e) materiale primare ale filmelor artistice, documentare și de animație;
 - f) monumente de for public, componente artistice expuse în aer liber;
3. bunuri cu semnificație etnografică, precum:
- a) unelte, obiecte de uz casnic și gospodăresc;
 - b) piese de mobilier;
 - c) ceramică;
 - d) textile, piese de port, pielărie;
 - e) alte obiecte din metal, lemn, os, piatră, sticlă;
 - f) obiecte de cult;
 - g) podoabe;
 - h) ansambluri de obiecte etnografice;
 - i) monumente din muzeele etnografice în aer liber;
4. bunuri de importanță științifică, precum:
- a) specimene rare și colecții de zoologie, botanică, mineralogie și anatomie;
 - b) trofee de vânat;
5. bunuri de importanță tehnică, precum:
- a) creații tehnice unicate;
 - b) rarități, indiferent de marcă;
 - c) prototipurile aparatelor, dispozitivelor și mașinilor din creația curentă;
 - d) creații tehnice cu valoare memorială;
 - e) realizări ale tehnicii populare;
 - f) matrițe de compact-discuri, de CD-ROM, de DVD și altele asemenea.

Procedura de acreditare a experților este una cu caracter administrativ și nu presupune parcurgerea unor stagii de pregătire profesională care să conducă la dobândirea unor

competențe profesionale suplimentare față de cele pe care solicitanții le dețin la data solicitării acreditării.

În cazul experților din domeniul monumentelor istorice, sistemul de atestare este similar, fiind creat prin Ordinul ministrului culturii, cultelor și patrimoniului național nr. 2495/2010 pentru aprobarea Normelor metodologice privind atestarea specialiștilor, experților și verificatorilor tehnici în domeniul protejării monumentelor istorice . Și pentru această categorie de experți, procedura de acreditare este una cu caracter administrativ și nu presupune parcurgerea unor stagii de pregătire profesională care să conducă la dobândirea unor competențe profesionale suplimentare față de cele pe care solicitanții le dețin la data solicitării acreditării.

Trebuie observat că, domeniul construcțiilor „simple”, care nu sunt monumente istorice, atestarea experților sau verificatorilor cuprinde o formă de verificare a cunoștințelor și competențelor profesionale. Procesul de atestare al acestora este mai mult decât o procedură administrativă, oferind un grad mai ridicat de siguranță în ceea ce privește realitatea competențelor sau cunoștințelor profesionale. De altfel, verificatorii tehnici trebuie să fi parcurs, deja, procedura autorizării de către MDRAP.

A treia categorie socio-profesională care este reglementată în mod special este cea a conservatorilor și restauratorilor. Acreditarea acestora se face în conformitate cu Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2008/2001 pentru aprobarea Normelor de acreditare a conservatorilor și restauratorilor. Dacă în cazul experților, prin sistemele de acreditare specifice se creează ocupații *sui-generis noi*, diferite de cele originale ale persoanelor care solicită acreditarea, în cazul restauratorilor și conservatorilor, situația este diferită. Acreditarea are rol constitutiv de drepturi, care confirmă, în mod suplimentar, rezultatele formării profesionale. Sistemul de acreditare al restauratorilor și conservatorilor este cel puțin discutabil, deoarece este o procedură cu caracter administrativ și nu presupune parcurgerea unor stagii de pregătire profesională care să conducă la dobândirea unor competențe profesionale suplimentare față de cele pe care solicitanții le dețin la data solicitării acreditării. De asemenea, sistemul de acreditare nu impune nici parcurgerea unei forme de evaluare a competențelor profesionale ale persoanelor care urmează a fi acreditate.

Concluzii în legătura cu tripla corelație: atestare – formare profesională – piața muncii:

1.În prezent, atestarea sau acreditarea sunt proceduri strict administrative, constitutive de drepturi. Sistemele de atestare/ acreditare acordă prerogative sau drepturi, dar nu oferă competențe profesionale, ci prezumă existența competențelor. În context european, în care există diferențe atât între denumirile unor ocupații, cât și între sistemele educaționale și de formare profesională, atestarea și acreditarea se pot constitui în bariere în ce privește libera circulație a persoanelor și serviciilor. O abordare mult mai potrivită ar fi existența unei ierarhii a competențelor, în care expertul să se afle pe poziția ultimă (nivel maxim), după parcurgerea unor etape profesionale intermediare și, în toate cazurile, după parcurgerea unor programe de instruire diferențiate în funcție de complexitate, respectiv după absolvirea unor examinări care să verifice existența competențelor practice și teoretice dorite. Mai trebuie observat că, dintre ocupațiile relevante pentru domeniul cultural, ocupația „arhitect”, se bucură de cea mai mare atenție în sistemul normativ al Uniunii Europene, fiind o ocupație reglementată. Experții atestați sau acreditați potrivit normelor juridice românești nu sunt ocupații reglementate în sensul normelor europene. Aceasta înseamnă că, pentru experți nu există descriptori ocupaționali convergenți cu sistemele educaționale și de formare profesională din alte state membre. Pentru evitarea unui potențial conflict cu reglementările UE, experții din România ar trebui să

primească un set de competențe care să-i diferențieze de ocupațiile de bază și, în același timp, procesul de atestare/acreditare ar trebui să includă o evaluare a competențelor profesionale ale celor care doresc să dobândească calitatea de expert.

2. Atestarea/acreditarea se constituie în bariere administrative, atâta timp cât majoritatea cerințelor asociate vorbesc despre existența unor publicații sau o anumită vechime și nu despre competențele practice reale ale candidaților. Drept consecință, numărul de experți sau restauratori/conservatori este foarte redus raportat la cantitatea de patrimoniu cultural existentă, deși numărul de specialiști care au parcurs diferite forme de instruire este mult mai mare. Practic, sistemul de acreditare/atestare nu oferă plus-valoare și nici conferă garanții minimale, cel puțin la nivelul celor oferite de un sistem de instruire rezonabil.

3. Instruirea și piața muncii se află într-un cerc vicios. Învățământul academic, finanțat *per capita*, nu reușește să organizeze cicluri universitare complete deoarece piața muncii nu are capacitate de absorbție. Pe de altă parte, capacitatea de absorbție pentru numeroase specializări necesare culturii este redusă din cauza salarizării neperformante. Salariații din domeniul cultural au printre cele mai mici salarii din sistemul public, astfel încât ocuparea unei funcții într-un muzeu sau așezământ cultural nu prezintă miză financiară pentru potențialii absolvenți de studii superioare.

4. Specialiștii necesari patrimoniului cultural pot proveni din diverse domenii, multe dintre acestea în afara domeniilor educaționale culturale. De exemplu, un muzeu poate avea nevoie de biologi, ingineri cu specializări în diferite domenii, economiști ș.a.m.d. Accesul acestora, în rândul funcțiilor de specialitate (conform terminologiei folosite în legislația salarizării din sistemul public), se face, în principal, prin intermediul specializării pentru ocupația muzeograf (și ocupațiile înrudite). O situație similară este în cazul restauratorilor. Deoarece, cel puțin într-un viitor previzibil, este puțin probabil ca învățământul liceal sau academic să poată asigura cifre de școlarizare relevante, cea mai potrivită cale de acces în ocupațiile necesare patrimoniului cultural este formarea profesională, prin intermediul cursurilor de specializare.

Trebuie precizat că, în sistemul educației academice (studii universitare finalizate cu diploma de licență), există domenii educaționale care permit accesul în ocupații necesare patrimoniului cultural (muzeograf sau restaurator), dar această facilitate nu este corelată cu documentele de studii eliberate absolvenților. Câteva exemple în acest sens:

-Calificarea „Amenajări Peisagistice Urbane și Teritoriale”, oferită de Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară „Ion Ionescu de la Brad” din Iași, permite accesul la ocupația peisagist;

-Calificarea „Arta sacră”, oferită de Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, Universitatea din București, Universitatea din Craiova, Universitatea din Pitești, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba-Iulia, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, permite accesul la ocupațiile conservator și restaurator (diferite materiale și tehnici);

-Calificarea „Arte Plastice (Pictura)”, oferită de Universitatea Națională de Arte din București, oferă accesul la ocupația referent așezământ cultural, dar nu oferă acces la ocupația muzeograf sau restaurator. Trebuie observat că ocupația referent așezământ cultural este o ocupație al cărei standard ocupațional permite accesul persoanelor cu studii medii (nivel 4).

În alte situații, mai puține, calificările specifice din învățământul universitar concordă cu ocupațiile din piața muncii. Un astfel de exemplu este arheologul, domeniu de calificare oferit de Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba-Iulia și Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

5. Este necesară o delimitare terminologică clară, în interiorul familiilor ocupaționale, astfel încât să se poată realiza distincția în funcție de nivelul studiilor. Dacă în cazul unor ocupații cum sunt muzeograful, arheologul sau arhitectul situația este relativ clară, în alte cazuri, realitatea este mult diferită. De exemplu, referentul așezământ cultural este o ocupație accesibilă persoanelor cu studii medii, dar există oferta unor studii superioare care conduc către aceeași ocupație. La fel, în cazul restauratorilor, unde termenul folosit este același, indiferent de nivelul studiilor. În ceea ce privește restauratorul, soluția poate fi diferențierea între tehnicianul de restaurare (care poate fi persoane fără studii, cu studii generale sau cu studii liceale și absolventul unui curs de specializare) și restaurator (care poate fi persoane cu studii superioare și parcurgerea unui curs de specializare). Pentru ambele niveluri de studii, pot exista diferite niveluri de pregătire și competență, de la stagiar, până la expert.

6. Sistemul calificărilor din România operează prin intermediul a trei subsisteme:

a) Registrul Național al Calificărilor din Învățământul Superior (RNCIS)

b) Registrul Național al Programelor Postuniversitare (RNPP)

c) Registrul Național al Calificărilor Profesionale (RNCP)

Aceste subsisteme ar trebui să ofere convergența cu Sistemul european de credite transferabile (ECTS). Pe de altă parte, cele trei subsisteme ale calificărilor sunt puțin convergente cu Codul Ocupațiilor din România (COR), atâta vreme cât domeniile de calificare din învățământul academic permit, pentru aceeași pregătire accesul la mai multe ocupații, respectiv nu recomandă (sau nu recunosc) accesul la alte ocupații. Pe lângă exemplul calificării Arte Plastice (Pictură) mai putem avea calificările din domeniile ingineriești.

Conform prevederilor Ordonanței Guvernului nr. 129/2000 privind formarea profesională a adulților, republicată, cu modificările și completările ulterioare, „calificarea, respectiv recalificarea, reprezintă pregătirea profesională care conduce la dobândirea unui ansamblu de competențe profesionale care permit unei persoane să desfășoare activități specifice uneia sau mai multor ocupații”.

În prezent, există opt niveluri de calificare (în concordanță cu cerințele UE – Directiva 2005/36/CE), începând cu nivelul studiilor primare și culminând cu studiile post-doctorale. Atingerea nivelurilor 1-5 de calificare (până la maximum echivalent studiilor universitare) se poate realiza atât în cadrul sistemului educațional, cât și prin intermediul formării profesionale. Durata unui program de calificare variază în funcție de nivel: 180 de ore pentru nivelul 1, 360 de ore pentru nivelul 2, 720 de ore pentru nivelul 3, 1.060 de ore pentru nivelul 4 și 1440 de ore pentru nivelul 5. Nivelurile de calificare 6-8 pot fi atinse doar în cadrul studiilor universitare și post-universitare, așa cum am precizat anterior.

Trebuie observat că termenul „calificare” este folosit în legislația specifică cu înțelesuri diferite, acest fapt având consecințe importante. Astfel, pe lângă înțelesul menționat, de pregătire profesională de un anumit nivel, calificarea mai înseamnă și o anumită meserie, așa cum reiese din analiza conținutului celor trei registre amintite. În același timp, trebuie precizat că

Directiva calificărilor (2005/36/CE) folosește termenul „calificare” doar în corelație cu anumite competențe sau o anumită pregătire profesională.

Pentru domeniul culturii, subdomeniul patrimoniu cultural, inconsecvența terminologică menționată a avut consecințe importante, dintre care se remarcă imposibilitatea formării profesionale sub forma specializării a absolvenților de studii superioare altfel decât prin implicarea unei instituții de învățământ superior. În prezent, conform Ordinului Nr. 1151/4115/2018 din 9 martie 2018, formarea profesională pentru absolvenții cu studii superioare este posibilă numai pentru ocupațiile pentru care există standarde ocupaționale validate de comitetele sectoriale și aprobate de Autoritatea Națională pentru Calificări și numai dacă aceste ocupații se regăsesc într-un ordin comun al ministrului muncii și justiției sociale și ministrului educației naționale.

8.Codul Patrimoniului Cultural (CPC) trebuie să precizeze care este nivelul de studii necesar pentru specializările necesare domeniului, precum și modul în care se poate realiza pregătirea profesională a specialiștilor. În prezent, legislația formării profesionale este constrângătoare, pentru persoanele cu studii superioare pregătirea profesională prin intermediul specializărilor fiind condiționată de interacțiunea cu sistemul academic, deși pentru universități cursurile de specializare nu prezintă interes, neputând fi asimilate studiilor universitare sau postuniversitare.

2. Menționarea sau nu a specializărilor în codificarea ocupațiilor profesionale corespunzător cu atestările prevăzute de cadrul legal, cu evidențierea lacunelor sau a neconcordanțelor între cele două componente

Cele trei atestări/acreditări prevăzute de Legea nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil și al Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, doar ocupațiile restaurator și conservator au corespondent în COR. Experții, fie că sunt pentru domeniul bunuri mobile, fie că sunt pentru domeniul monumente istorice, sunt categorii socio-profesionale fără corespondență în COR sau nomenclatoarele calificărilor.

Pe de altă parte, dintre ocupațiile care pot fi corelate direct cu activitățile asociate patrimoniului cultural, corpul normativ existent este lapidar. Astfel, găsim următoarele ocupații: muzeograf, restaurator, conservator, arheolog, referent așezământ cultural. În schimb, numeroase alte ocupații, mai vechi sau mai noi, nu sunt menționate în legislația specifică: etnograf/ etnolog, folclorist, investigator, curator, specialist educație muzeală, supraveghetor muzeu.

Lista ocupațiilor cu incidente patrimoniului cultural este vastă, așa cum se poate vedea din enumerarea codurilor COR. Precizăm că nu au fost selectate toate ocupațiile care pot fi asociate patrimoniului cultural (câteva astfel de exemple: argintar, sticlă etc.).

516907 Animator socioeducativ

263206 Arheolog

216101 Arhitect cladiri

216201 Arhitect peisagistica si amenajarea teritoriului

216103 Arhitect restaurari

216402 Arhitect urbanism

122301 Arhitect-sef

441501 Arhivar

262101 Arhivist

263211 Asistent de cercetare in antropologie
213151 Asistent de cercetare in antropologie biologica
263215 Asistent de cercetare in arheologie
216110 Asistent de cercetare in arhitectura
263217 Asistent de cercetare in etnologie
263308 Asistent de cercetare in istorie
264313 Asistent de cercetare in lingvistica
263214 Cercetator in arheologie
216109 Cercetator in arhitectura
263216 Cercetator in etnologie
621001 Cioplitor in lemn
711301 Cioplitor in piatra si marmura
711302 Cioplitor-montator piatra, marmura
216102 Conductor arhitect
343306 Conservator arhiva (studii medii)
262105 Conservator arhiva (studii superioare)
343304 Conservator bunuri culturale (studii medii)
343302 Conservator opere de arta si monumente istorice (studii medii)
262102 Conservator opere de arta si monumente istorice (studii superioare)
262110 Conservator/ restaurator componente artistice din lemn la monumente istorice
262111 Conservator/ restaurator componente artistice din metal la monumente istorice
262112 Conservator/ restaurator componente artistice din piatra, ceramica sau stucatura la monumente istorice
262108 Conservator/ restaurator pictura murala
262109 Conservator/ restaurator pictura pe lemn
262113 Conservator/ restaurator vitralii si componente artistice din sticla la monumente istorice
216104 Consilier arhitect
262114 Curator
511316 Custode pentru arii protejate
143104 Director asezamant cultural
711502 Dulgher restaurator
331501 Estimator licitatii
241267 Evaluator bunuri culturale
216105 Expert arhitect
511305 Ghid galerii de arta/interpret

511312 Ghid obiectiv cultural
216106 Inspector de specialitate arhitect
712303 Ipsosar restaurator ornamente din ipsos
143105 Manager al organizatiei culturale
134921 Manager cultural
712205 Mozaicar restaurator
262103 Muzeograf
216202 Peisagist
611205 Peisagist-floricultor
243211 Prezentator expozitii
216108 Proiectant arhitect
216107 Referent de specialitate arhitect
262207 Referent de specialitate asezamant cultural
343305 Restaurator arhiva (studii medii)
262106 Restaurator arhiva (studii superioare)
343303 Restaurator bunuri culturale (studii medii)
262107 Restaurator bunuri culturale (studii superioare)
343301 Restaurator opere de arta si monumente istorice (studii medii)
262104 Restaurator opere de arta si monumente istorice (studii superioare)
711305 Restaurator piatra
752220 Restaurator sarpante si structuri din lemn
265110 Restaurator tablouri
262115 Specialist educatie muzeala
962910 Supraveghetor muzeu
731822 Tesator restaurator manual covoare
711206 Zidar restaurator

Această enumerare ne permite să formulăm câteva observații:

1. Un număr semnificativ de ocupații sunt, în realitate, una singură, însoțită de denominative ale specializării. Avem în vedere restauratorul, care se regăsește în 19 ocupații. Pe locul doi ca număr de incidente este conservatorul. Pentru ambele meserii numărul de ocupații este insuficient fiindcă nu sunt acoperite toate necesitățile patrimoniului cultural (ebenistii, stufarii, împletitorii, taxidermiștii, fotografiile pe suport fizici, investigatorii de patrimoniu cultural etc.). **În opinia noastră, sunt suficiente câte două, maximum trei ocupații pentru fiecare domeniu, care să reflecte atât nivelul de studii, cât și ierarhia în interiorul domeniului.** De exemplu, CPC ar putea să menționeze: tehnicianul restaurare (persoana cu studii generale sau medii), restauratorul (persoana cu studii superioare) și expertul restaurare (persoana cu studii superioare și competențe avansate în domeniul restaurării). Indiferent de terminologia aleasă,

apreciem că este necesară reglementarea, la nivelul CPC, a ierarhizării în interiorul ocupațiilor cu relevanță asupra patrimoniului cultural, specializarea domeniului de restaurare (tehnică sau material) urmând a fi precizată în certificatul însoțitor al documentului de studii. În caz contrar, practic, vom discuta de un număr de ocupații în domeniul generic al restaurării cel puțin egal cu numărul de ocupații care au (sau care au avut) ca rezultat bunuri de patrimoniu cultural.. Astfel, nivelul 1 este cel care acoperă studiile de specialitate și permite practica specifică ocupației (de exemplu, restauratorul sau muzeograful „simplu”), nivelul 2 este cel care permite accesul la coordonarea unei echipe complexe, cu o eventuală delimitare terminologică în funcție de nivelul de studii (de exemplu, tehnicianul restaurare care coordonează o echipă de restauratori cu studii medii, în timpul ce specialistul n muzeologie coordonează o echipă complexă de specialiști diverși cu studii medii și superioare) , iar nivelul 3 este nivelul maxim în ierarhia profesională (expertul, care are cunoștințe și competențe de înaltă specializare într-un anumit domeniu și este singurul îndreptățit, de exemplu, să facă parte dintr-o comisie națională, să evalueze patrimoniul sau să decidă asupra unei soluții de restaurare). Pe de altă parte, în corelație directă cu domeniul restaurării este, necesară o ocupație distinctă, cea de investigator, persoana respectivă fiind cea realizează investigațiile prealabile și care recomandă abordările de restaurare ulterioare.

2.Un număr de ocupații sunt suficient de asemănătoare în ceea ce privește conținutul încât să pună sub semnul întrebării rațiunea existenței lor: muzeograf - curator, manager cultural – manager al organizației de cultură. Atâta timp cât ocupațiile nu au suficiente elemente de distincție între acestea, este cel puțin discutabilă prezența mai multor ocupații ușor interșanjabile.

3.Derivarea ocupațională nu este realizată întotdeauna prin eliminarea din ocupația de origine a competențelor și caracteristicilor ocupațiilor derivate. De exemplu, Specialist educație muzeală, Ghid galerii de arta/interpret, Ghid obiectiv cultural sunt ocupații derivate din ocupația mai largă Muzeograf, dar cea din urmă a păstrat elemente descriptive referitoare la educația muzeală sau ghidaj.

4.Dinamica pieței muncii este mult mai mare decât stabilitatea normativă specifică unei norme cum este CPC. De aceea, este necesar ca în CPC să existe norme care să permită flexibilitate în ceea ce privește ocupațiile asociate domeniului în paralel cu o claritate care să ofere ușurință în utilizare. De exemplu, pentru domeniul muzeologiei, referirea la ocupația generică muzeograf trebuie să permită accesul pentru specialiști din orice alt domeniu, atâta timp cât aceștia sunt necesari conform specializării colecțiilor muzeale.

5.Corelarea cu sisteme normative sau culturale din alte țări, ar trebui să aibă la bază descriptori ocupaționali și nu denumiri de ocupații. Din această perspectivă, CPC ar trebui să cuprindă referiri generice, care să permită adaptarea COR la modificările ocupaționale viitoare. De exemplu, CPC trebuie să aibă în vedere atât prezentul cât, mai ales, viitorul unei lumi tehnologizate sau cu ocupații de graniță: inteligența artificială, includerea în activitatea muzeală a tehnologiilor digitale etc. Este necesară clarificarea necesității unor ocupații noi: designer expoziții muzeale, administrator zone de protecție culturală. La fel, este necesar să se clarifice interacțiunea cu alte domenii: ranger, supervisor/supraveghetor zone protejate etc.

6.Pentru domeniul patrimoniu imaterial, cerințele de studii pentru marea majoritate a ocupațiilor care corespund cu meșteșugurile tradiționale impun studii medii (nivel 3 și 4), aceasta constituind o barieră semnificativă pentru accesul în piața muncii a deținătorilor de cunoștințe tradiționale. CPC ar trebui să cuprindă norme care să clarifice acest aspect.

7.Pentru prevenirea neconcordanțelor cu legislația salarizării din sistemul public, este necesar ca, în CPC, să existe precizări de natură terminologică referitoare la ocupațiile specializate și

cele nespecializate care formează personalul din instituțiile publice cu atribuții în domeniul patrimoniului cultural. Astfel de precizări ar putea, de exemplu, să facă referire la ce înseamnă specialist al patrimoniului cultural, prin referire la competențele profesionale, astfel încât sistemul de salarizare să se poată adapta, ușor, mutațiilor din piața muncii.

3 Compararea cu cadrul legal similar din UE și semnalarea eventualelor conflicte privind obligațiile de a respecta libertatea circulației forței de muncă și a capitalurilor.

În urma procesului de transpunere în legislația națională a Directivei 2005/36/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind recunoașterea calificărilor profesionale, principalul act normativ național în domeniu a fost modificat semnificativ. Astfel, OG 129/2000, împreună cu legislația secundară și terțiară incidentă conțin numeroase prevederi noi sau modificate.

Printre cele mai importante modificări, cu efecte semnificative asupra patrimoniului cultural, este asocierea formărilor profesionale cu unitățile de învățământ de nivel liceal sau superior. Astfel, furnizorii de formare profesională pot oferi formare profesională doar împreună cu o unitate de învățământ. Această prevedere legală a generat un blocaj aproape total al formării profesionale, în special pentru ocupațiile care impun studii superioare. În prezent, formarea profesională a persoanelor cu studii superioare realizată în mod independent de furnizorii de formare profesională autorizați este posibilă numai pentru ocupații menționate explicit prin ordin al ministrului muncii, familiei, protecției sociale și al persoanelor vârstnice și al ministrului educației naționale și cercetării științifice.

În acest moment, ocupațiile relevante pentru domeniul patrimoniului cultural, pentru care pot fi organizate programe de pregătire profesională fără asocierea cu o unitate de învățământ superior sunt:

1. Arhivist
2. Conservator opere de artă și monumente istorice
3. Expert evaluator de bunuri mobile
4. Muzeograf
5. Referent de specialitate așezământ cultural
6. Manager cultural
7. Curator
8. Specialist educație muzeală

Suplimentar, organizarea programelor de formare profesională de către furnizorii autorizați este condiționată de preexistenței standardelor ocupaționale. Până la modificările recente, organizarea programelor de formare profesională era posibilă și fără condiția preexistenței standardelor ocupaționale, acestea putând fi elaborate și aprobate până la finalul perioadei de autorizare pentru programele de formare profesională asociate.

Trebuie subliniat că, reglementările naționale introduc bariere suplimentare formării profesionale și exced sferei normative a Directivei 2005/36/CE. Astfel, corelarea instruirii din România cu reglementarea europeană a noțiunii de „**cadru comun de formare**”, ar trebui să țină seama de faptul că acest cadru comun are în vedere următoarele:

-set comun de cunoștințe, abilități și competențe minimale necesare pentru exercitarea unei anumite profesii

-nu înlocuiește programele de formare naționale dacă un stat membru nu decide altfel în temeiul dreptului intern.

Pentru ca un cadru comun de formare să funcționeze trebuie îndeplinite, printre altele, următoarele condiții:

-profesia la care se aplică cadrul comun de formare sau educația și formarea care conduc la aceasta sunt reglementate în cel puțin o treime din toate statele membre;

-setul comun de cunoștințe, abilități și competențe combină cunoștințele, abilitățile și competențele cerute în sistemele de educație și formare care se aplică în cel puțin o treime dintre statele membre; este irelevant dacă respectivele cunoștințe, abilități și competențe au fost dobândite în cadrul unui curs de formare generală într-o universitate sau o instituție de învățământ superior sau în cadrul unui curs de formare profesională;

-cadrul comun de formare permite resortisanților din orice stat membru să fie eligibili pentru obținerea calificării profesionale în temeiul unui astfel de cadru fără a fi obligați ca mai întâi să fie membri ai unei organizații profesionale sau să fie înregistrați la o astfel de organizație.

Insistăm asupra acestor condiții deoarece, cadrul normativ național depășește cerințele directivei și impune condiții mult mai restrictive propriilor resortisanți. Astfel:

-raportarea la normele juridice europene ca argument pentru crearea unor condiții de acces necesare dobândirii unei calificări sau a unui nivel de pregătire fără ca aceste condiții să existe în alte 8 state europene este excesivă. Efectele negative ale abordării naționale se răsfrâng în special asupra ocupațiilor specifice culturii tradiționale (meșteșuguri);

-condiționarea exercitării unei ocupații corespunzătoare unei anumite calificări sau pregătiri profesionale de apartenența la o organizație profesională este excesivă. În acest sens, trebuie amintite diferitele proiecte de lege privind meșteșugurile, care condiționează recunoașterea dreptului de exercitare al unei ocupații meșteșugărești de statutul de membru al unei entități profesionale naționale.

-depășirea limitelor și cerințelor Directivei în ce privește posibilitatea formării profesionale și recunoașterea competențelor dobândite prin crearea de bariere administrative, așa cum sunt cele introduse prin Ordinul Nr. 1151/4115/2018 din 9 martie 2018 privind Lista specializărilor și a perfecționărilor pentru care furnizorii de formare profesională a adulților au dreptul să organizeze programe de formare profesională finalizate cu certificate de absolvire cu recunoaștere națională pentru absolvenții de studii universitare.

Pentru punerea în acord a formării profesionale din România cu cadrul normativ al Uniunii Europene, precum și cu realitățile socio-economice de la noi, CPC trebuie să includă **norme potrivit cărora:**

-formarea profesională se poate realiza în oricare dintre modalitățile permise de lege, fără bariere administrative sau similare;

-pentru ocupațiile manufacturiere, necesare domeniului restaurare, accesul să fie permis și pe baza recunoașterii competențelor profesionale, fără cerințe limitative de studii, dar cu parcurgerea unei forme de pregătire profesională care să asigure deținerea unor cunoștințe și competențe de natură teoretică;

- formarea profesională în colaborare cu unitățile de învățământ, indiferent de nivel, să fie voluntară și nu obligatorie;
- autoreglementarea prin intermediul organizațiilor profesionale să capete întâietate, după parcurgerea ciclurilor de învățământ specifice. Această autoreglementare ar trebui să ofere norme deontologice și de conduită profesională, în interiorul cerințelor și imperativelor legale;
- dobândirea unei anumite calități profesionale (cum este cea de expert) să se realizeze pe baza unor examinări care să verifice existența competențelor teoretice și factuale (practice). Eventual, accesul la calități profesionale superioare să fie condiționată de parcurgerea unor stagii de pregătire profesională;
- introducerea obligativității parcurgerii de stagii de pregătire profesională la anumite intervale de timp (anual, bianual), care să permită actualizarea cunoștințelor și competențelor profesionale. Aceste stagii să reprezinte condiții pentru avansarea în profesie.

4 Percepția publicului despre însemnătatea patrimoniului cultural descris prin cele 10 principii cuprinse în Capitolul 1 din Titlul I, folosind indicatori referitori la:

Formarea profesională, *per se*, interferează mult prea puțin cu aspectele referitoare la regimul juridic aplicabil categoriilor patrimoniului cultural. Totuși, modul în care acest patrimoniu este păstrat și pus în valoare este dependent atât de calitatea resursei umane implicate, cât și de cantitatea acesteia. Din această perspectivă, pot fi menționate următoarele:

- nivelul de salarizare redus în sistemul culturii de drept public scade foarte mult atractivitatea profesiilor și ocupațiilor specifice domeniului;
- nivelul redus de finanțare pentru instituțiile publice deținătoare de patrimoniu cultural afectează negativ posibilitățile de finanțare pentru pregătirea profesională a salariaților;
- inexistența unei obligații legale a INCFC pentru elaborarea standardelor ocupaționale și asigurarea formării profesionale necesare unor ocupații asociate restaurării bunurilor culturale, dar care nu pot asigura un număr de persoane relevant din punct de vedere financiar (taxidermist, restaurator pentru suporturi fotografice fizici etc.). Trebuie menționat că elaborarea standardelor ocupaționale este o procedură voluntară, cronofagă și scumpă;
- barierele de natură administrativă pentru accesul la pozițiile de expert reduc foarte mult numărul persoanelor care să poată îndeplini rolurile asociate;
- dificultatea recunoașterii competențelor profesionale dobândite pe alte căi decât cele formale are efecte negative importante atât asupra patrimoniului imaterial, cât și asupra bunurilor culturale cu expresie fizică (recunoașterea dreptului de a profesa pentru meșteșugari; interzicerea accesului în ocupațiile manufacturiere asociate restaurării).